

# BAŠTINA POKRETAČ RAZVOJA

rezultati istraživanja za  
područje Vrmca

# Istraživačke metode

- \* Tokom empirijskog istraživanja participativnog procesa realizovanog u okviru projekta „Baština pokretač razvoja“ korišćene su sljedeće metode:
- \* **anketa** (kvantitativna);
- \* **31- intervju** (kvalitativna);
- \* **6- fokus grupa** (kvalitativna).

# Ciljne grupe

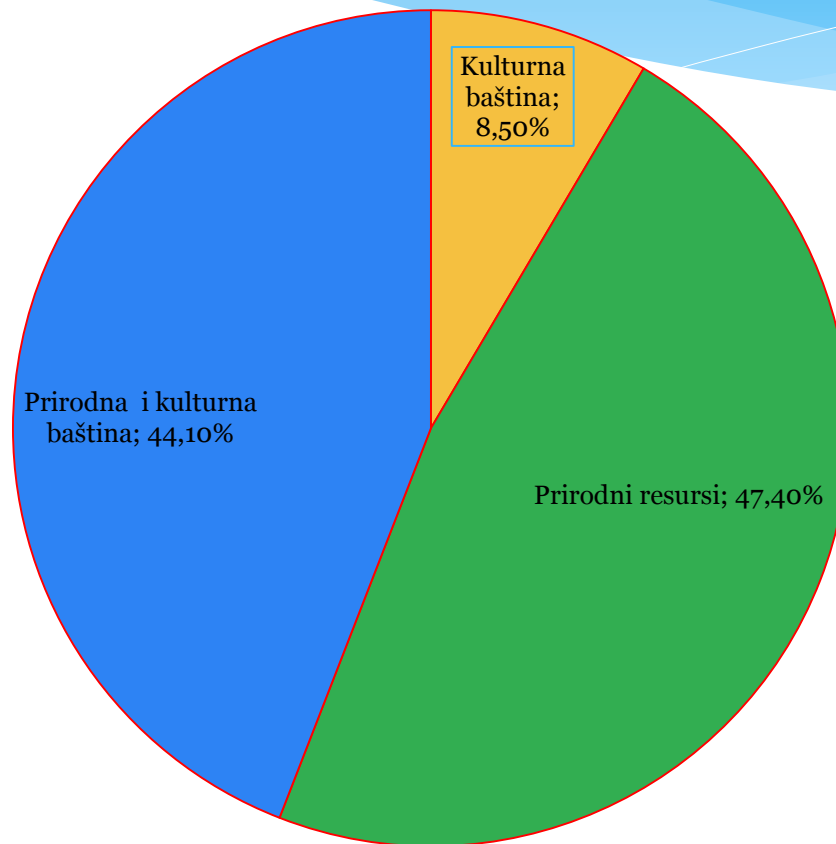
	Kotor	Tivat	Ostale opštine	Ukupno
<b>Studenti/kinje</b>	43 (19,3%)	36 (16,2%)	0	79 (35,5%)
<b>Stručnjaci/kinje</b>	13 (5,9%)	7 (3,2%)	9 (4,0%)	29 (13,1 %)
<b>Javni sektor</b>	14 (6,3%)	10 (4,5%)	7 (3,2%)	31 (14,0%)
<b>Preduzetnici/e</b>	16 (7,2%)	4 (1,8%)	11 (5,0%)	31 (14,0%)
<b>Političari/ke</b>	6 (2,7%)	6 (2,7%)	0	12 (5,4%)
<b>Kulturni akteri, predstavnici pl. udruženja i NVO</b>	28 (12,6%)	12 (5,4%)	0	40 (18%)
<b>Ukupno</b>	120 (54%)	75 (33,8)	27 (12,2%)	222 (100%)

# Teme

\*

- \* Identitet Vrmca
- \* Da li je Vrmac ugroženo područje ?
- \* Predlozi za oživljavanje ambijentalnih cjelina Vrmca
- \* Aktivnosti i djelatnosti koje su adekvatene za područje Vrmca
- \* Prticipacija stanovništva u upravljanju područjem Vrmca
- \* Stepem prticipacije stručnjaka u upravljanju područjem Vrmca
- \* Mjere zaštite
- \* Informisanost kao uslov participacije

# Prepoznatljivost Vrmca



# Svrhe u koje posjetiooci koriste prostor Vrmca

- \* U koje svrhe lično koristite prostor Vrmca?
- \* Šetnja i rekreacija 88 (36,6%)
- \* Posjeta kulturno-istorijskim spomenicima 4(1,8%)

# Doživljaj ugroženosti Vrmca iz perspektive sudionika različitih ciljnih grupa

	Ugroženost Vrmca			
	Nije ugrožen	Ugrožen je	Ne mogu procijeniti	Ukupno
<b>Stručnjaci</b>	0	11 (37,9%)	18 (62,1%)	29 (100,0%)
<b>Javni sektor</b>	17 (54,9%)	9 (29,0%)	5 (16,1%)	31 (100,0%)
<b>Preduzetnici</b>	10 (32,3%)	7 (22,5%)	14 (45,2%)	31 (100,0%)
<b>Političari</b>	7 (58,3%)	1 (8,4%)	4 (33,3%)	12 (100,0%)
<b>Kulturni akteri i NVO</b>	13 (32,5%)	12 (30,0%)	15 (37,5%)	40 (100,0%)
<b>Ukupno</b>	47 (29,3%)	40 (28,0%)	56 (42,7%)	143 (100,0%)

Hi kvadrat = 29,214 ; df=8 ; p= 0,000

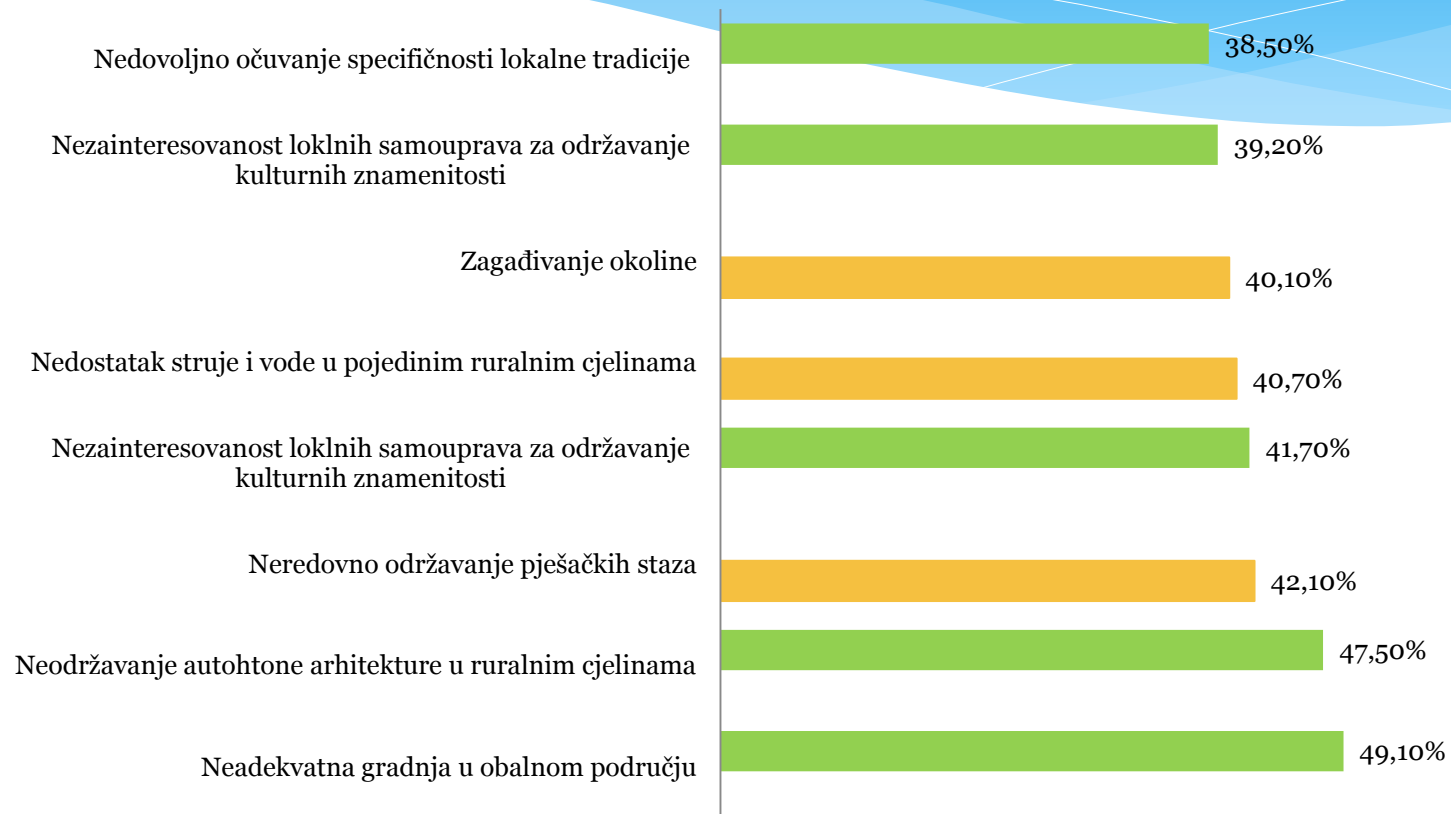
# Ugroženost područja Vrmca

- \* Ispitanice/ci smatraju da su suštinski elementi koji čine identitet Vrmca prilično i izrazito ugroženi
- \* 1. 75 (33,8%) ispitanika/ca smatra da su **prirodni resursi** prilično ugroženi
- \* 2. 61 (27,5% ) **ruralne cjeline**- prilično ugrožene
- \* 3. 61 (27,5% ) **pješачke staze** - prilično ugrožene
- \* 4. 54 (24,3%) **crkve**- prilično ugrožene
- \* 5. 50 (22,5%) **običaji** - prilično ugrožene
- \* 6. 57 (25,7%) **međe** – izrazito ugrožene
- \* 7. **93 (41,9%) tvrđava i drugi fortifikacioni objekti iz perioda Austrougarske** – izrazito ugrožene
- \* 8. 75 (33, 8%) **austrougarski put** – izrazito ugrožen
- \* 9. **85 (38, 3%) infrastrukturni projekti iz perioda Austrougarske (bistijerne ...)**- izrazito ugrožene
- \* 10. 51 (23,0%) **umjetničke zbirke** - izrazito ugrožene



# Razvojne prepreke

■ izrazito ■ prilično



# Mjere zaštite

Uključivanje tema o prirodnim resursima i kulturnom nasljeđu  
Vrma u proces obrazovanja

50,00%

Edukativne radionice za građane i predstavnike lokalnih  
samouprava

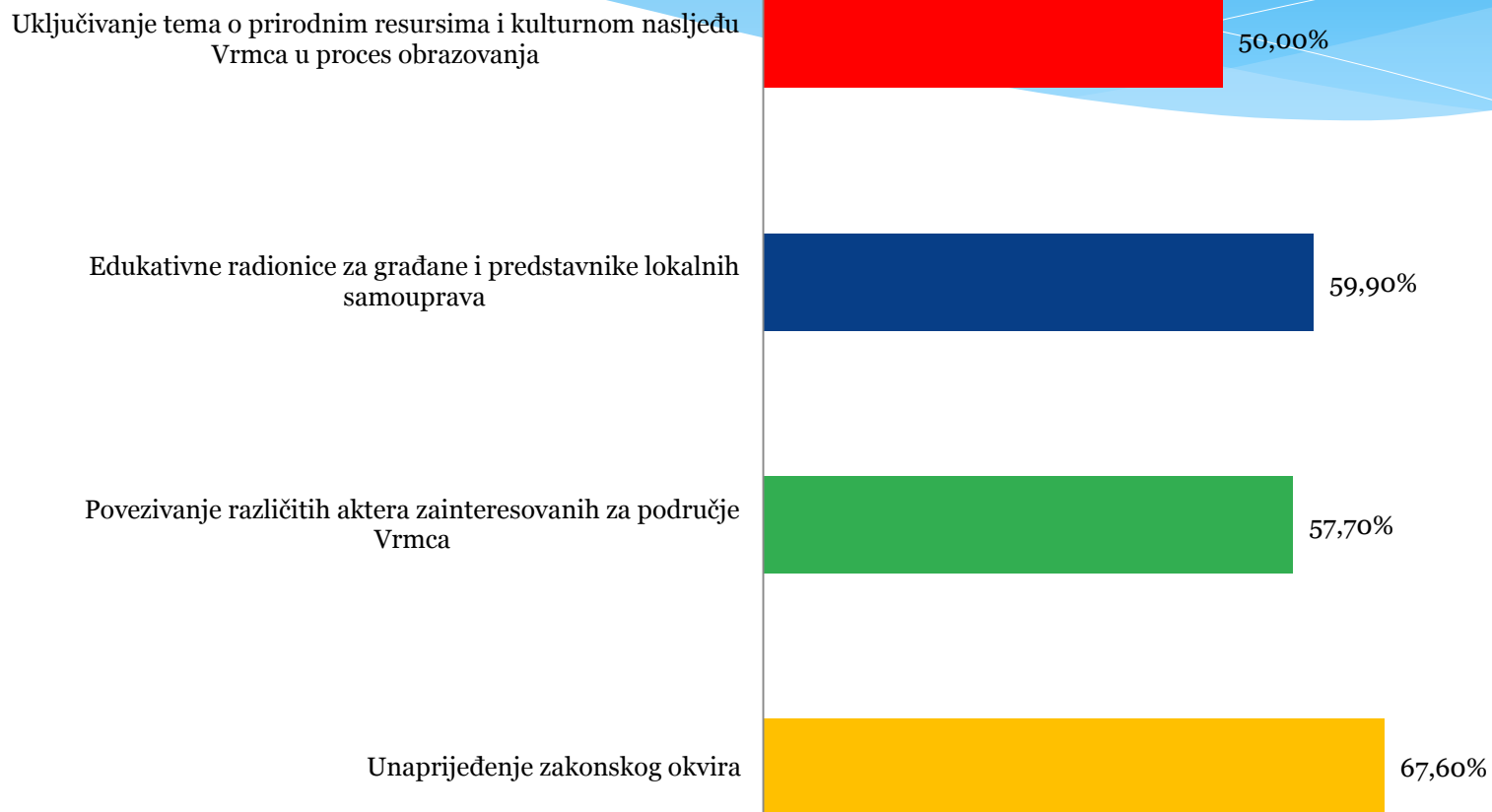
59,90%

Povezivanje različitih aktera zainteresovanih za područje  
Vrma

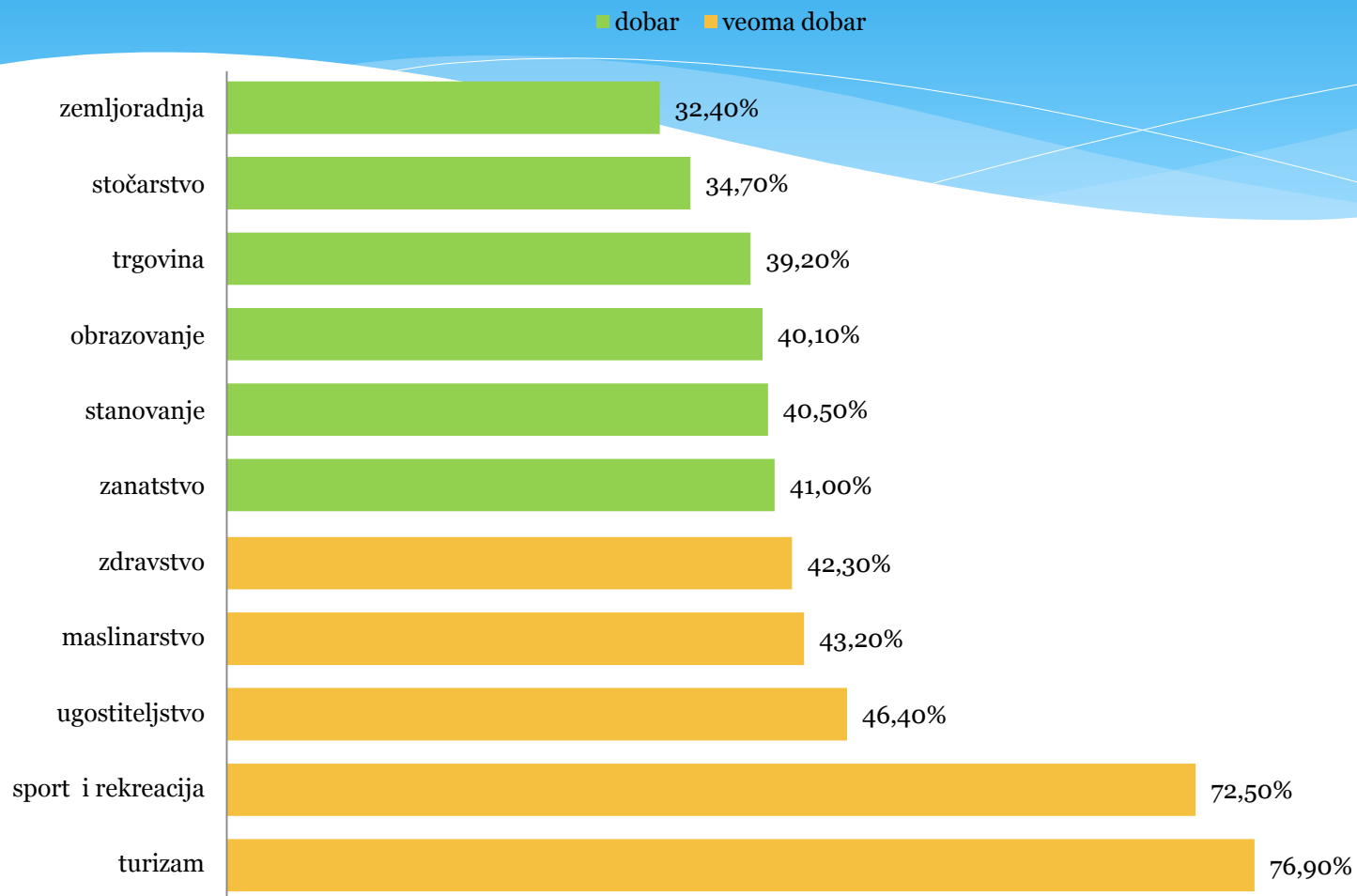
57,70%

Unaprijeđenje zakonskog okvira

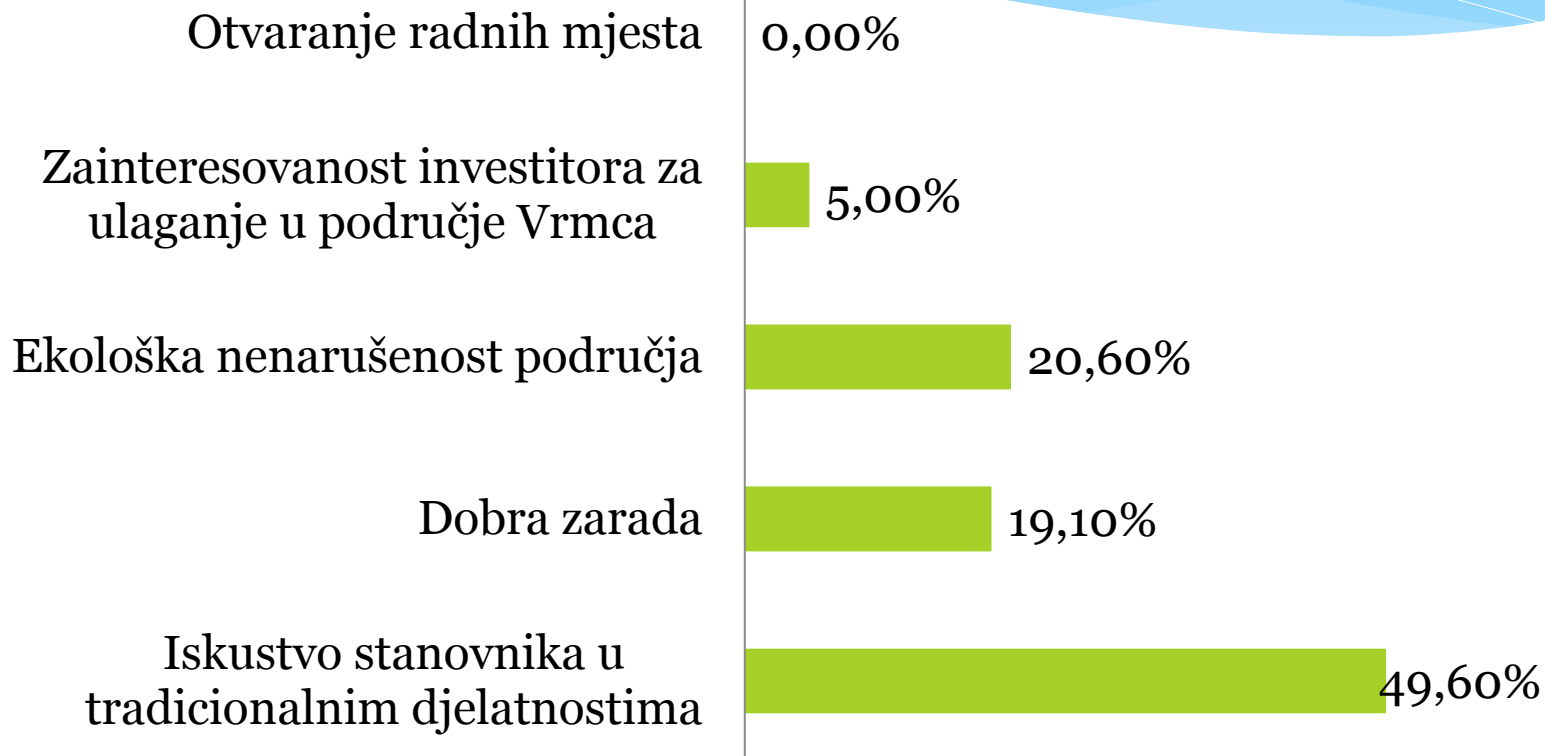
67,60%



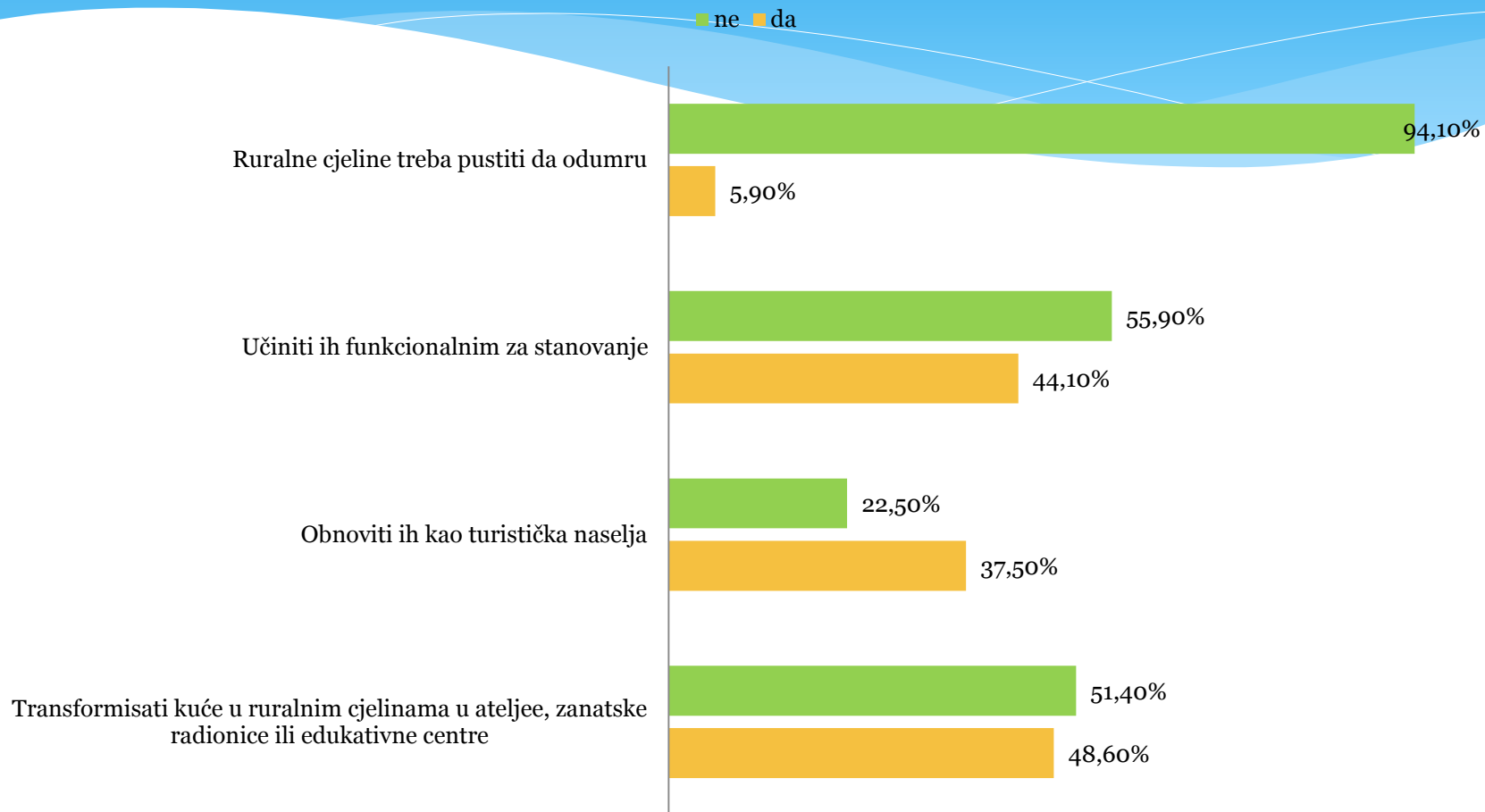
# Potencijali za razvoj Vrmca



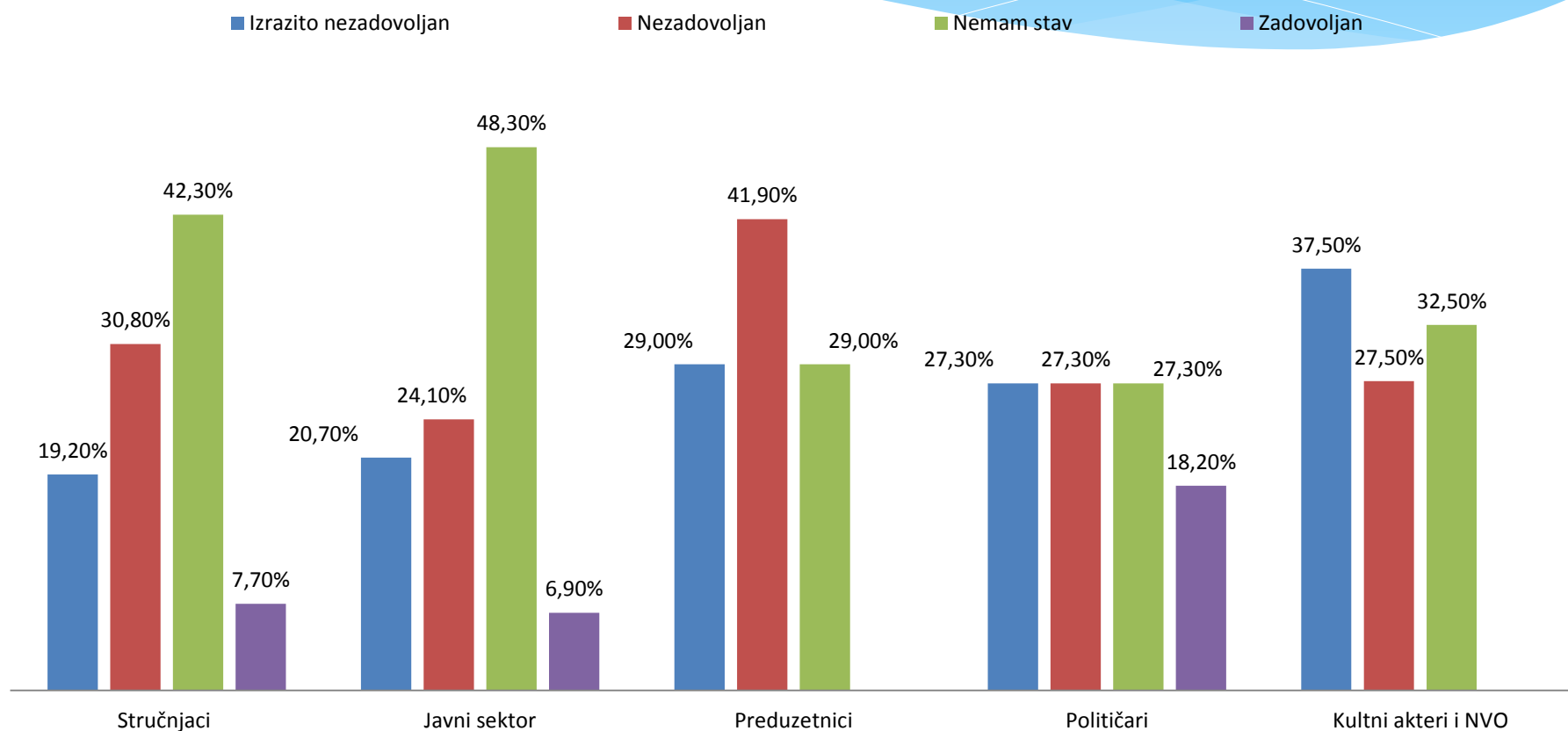
# Motiv za pokretanje djelatnosti



# Šta treba uraditi sa ruralnim cijelinama?



# Stepen zadovoljstva dijalogom između lokalnih samouprava i građana/ki



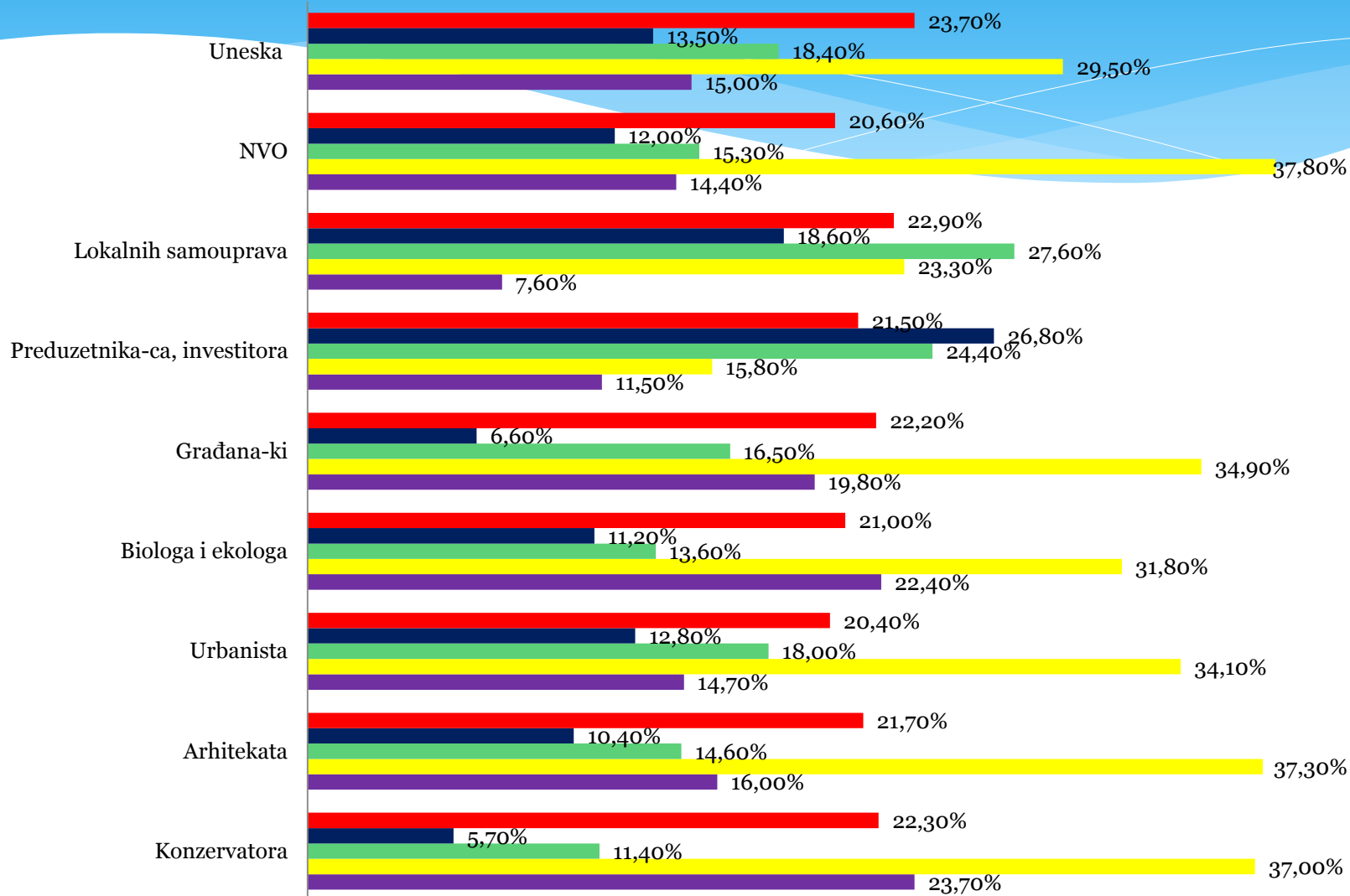
# Modeli za unaprijeđivanje komunikacije

## **Modeli kojima bi se komunikacija između lokalnih samouprava i građana/ki mogla unaprijediti:**

- \* Formiranjem tijela u lokalnim samoupravama koje bi predstavljalo interese vlasnika/ca i građana/ki i bavilo se pitanjima koja se odnose na Vrmac;
- \* Veći stepen uključivanja masovnih medija koji bi informisali javnost o aktivnostima koje lokalne samouprave realizuju ili planiraju realizovati na Vrmcu;
- \* Komunikacija prilikom definisanja planske dokumentacije treba da bude van domašaja političkog uticaja.

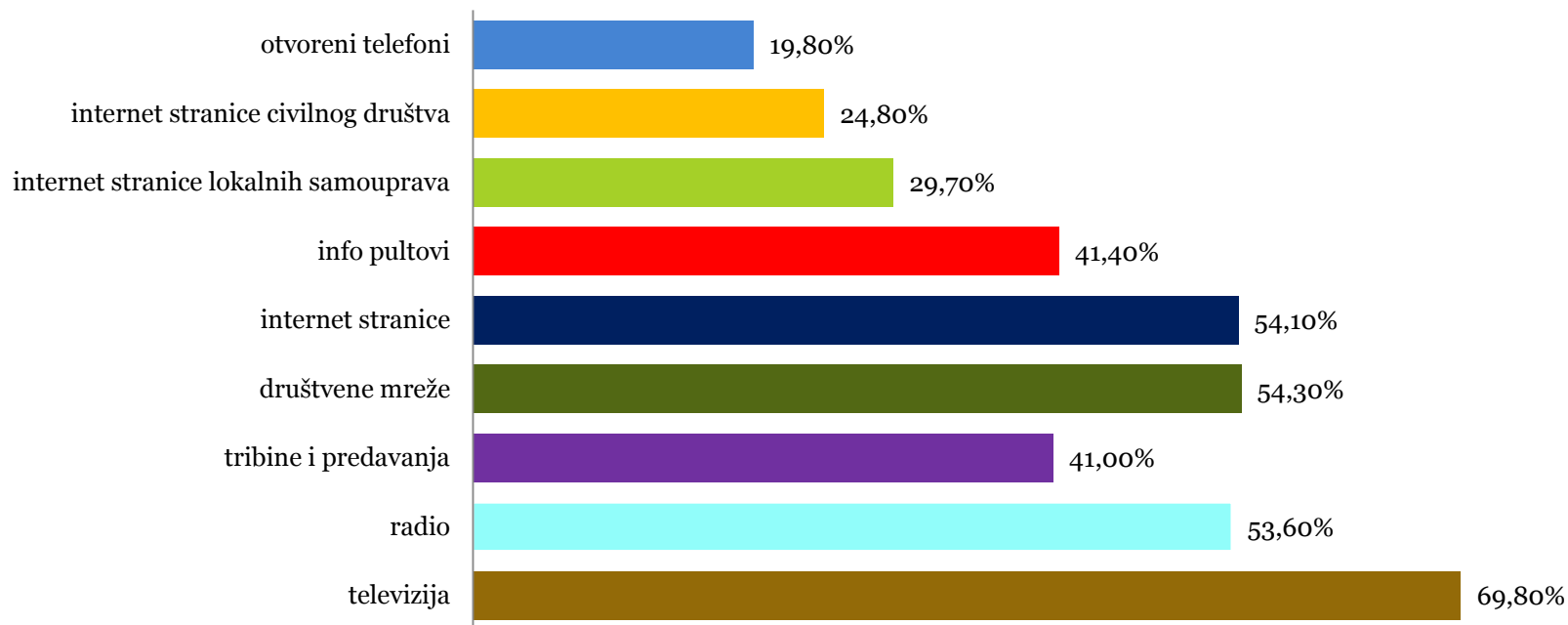
# Stepen uvažavanja struke i drugih relevantnih struktura prilikom upravljanja područjem Vrmca

■ Ne mogu procijeniti   ■ Izrazito   ■ Prilično   ■ Malo   ■ Nimalo





# Najprikaldniji informacijski kanali



# Esej

## ciljna grupa srednjoškolci/ke

Uzorkom je obuhvaćeno 99 učenika/ca iz Kotora i Tivta.

- \* U Gimnaziji Kotor esej je radilo 49 učenika /ca
- \* U Tivtu je esej radilo 50 učenika /ca pod istim uslovima

# Šta po Vašem mišljenju, predstavlja Vrmac?

- \* „Vrmac je brdo koje se nalazi između Tivta i Kotora i koje treba staviti u funkciju rekreacije i odmora“
- \* „ (...) mjesto sa čistim vazduhom i netaknutom prirodom, bogatom florom i faunom“
- \* „Vrmac je jedna od najljepših prirodnih cjelina u Boki Kotorskoj“
- \* Način na koji srednjoškolci doživljavaju Vrmac, veoma je važan, jer bi upravo oni trebali biti akteri koji će uticati na kreiranje strategije budućeg razvoja ovog područja
- \* Intenziviranje zainteresovanosti srednjoškolaca za područje Vrmca može se realizovati kroz razne aktivnosti planinarenje, kao i kroz širok spektar vannastavnih aktivnosti.

# Šta bi Vrmac trebao da ima, a trenutno nema?

- \* Uređene i bezbjedne pjašačke i biciklističke staze
- \* Obilježena mjesta na kojima je dozvoljeno roštiljanje
- \* Da bi se prostor Vrmca učinio atraktivnim potrebno je:
  - organizovati rekreativno-edukativni centar koji bi okupljao ljude koji preferiraju zdrave stilove života;
  - napraviti sportske terene;
  - igrališta za djecu, drvene i kamene klupe, kolibe ili bungalove u kojima bi ljudi mogli da prenoće;
  - info punktove.

# Prepoznavanje cjelina koje pripadaju području Vrmca

- \* Katorski srednjoškcolci su se prilikom prepoznavanja cjelina u najvećoj mjeri usresredili na priobalni dio (Šklajari, Muo, Prčanj, Stoliv, Lepetani), dok su tivatski srednjoškcolci isticali važnost ruralnih cjelina Gornje Lastve i Bogdašića
- \* 60% srednjoškcolaca posjećuje Vrmac jednom godišnja (1. maj)- tradicionalno okupljanje
- \* Razlog rijetkog odlaska na Vrmac je: „ prilaz Vrmcu nije adekvatno riješen, kao i nedostatak klupa, nedostak obilježenih mjesta gdje bi se moglo roštiljati“
- \* 40% srednoškcolaca veoma često (skoro svakog vikenda posjećuje Vrmac) - ljubav prema priordi

# Identitet Vrmca (intervjui i fokus grupe)

- \* Vrmac je prepoznatljiv, u prvom redu po svojoj prirodnoj baštini (čistom vazduhu, šumi borova i kestenja, ljekovitom bilju, maslinjacima, gljivama, pticama i izvorima vode), ali i po svojoj kulturi (materijalnom i nematerijalnom nasljeđu)  
Ambijentalne cjeline obiluju:
  - \* Guvnima
  - \* Sakralnim objektima
  - \* Ostaci gornjih naselja „Pasiglav“ - prvo slovensko naselje
  - \* Fortifikacionim objektima - stara utvrđenja iz perioda Austrougarske na Vrmcu
  - \* *„Posebnu etnološku i kulturološku vrijednost predstavlja etnografska konoba – kuća Anđelka Stjepčevića, koja kao kulturološka i etnološka arhiva G. Lastve znatiželjnim turistima može dati odgovore na mnoga pitanja o načinu života u ovom kraju“*

# Identitet Vrmca

Značajne karakteristike identiteta Vrmca tiču se:

- \* **Položaja** „Vrmac je nit koja se nalazi po sredini između dva grada, Kotor, prepoznatog po kulturnim zdanjima kojima je označen svaki pločnik i Tivta koji dobija fizionomiju modernog i savremenog grada“;
- \* **Vizuelnog doživljaja** koji se sa Vrmca pruža na Bokokotorski, Risanski i Hercegovski zaliv, što može biti potencijal koji se može iskoristiti u funkciju turizma;
- \* **Vazдушna strujanja** „miješanje vazduha sa mora koji obiluje jodom sa eterskim uljima bora, što ima djelotvorno dejstvo za ljude koji imaju poteškoća sa plućnim bolestima“ – može se iskoristiti u funkciju zdravstvenog turizma;

# Aktivnosti

- \* Izletnički turizam
- \* Rekreativni turizam
- \* Sportski turizam
- \* Zdravstveni turizam
- \* Kulturni turizam
- \* Razvoj stočarstva i poljoprivrede
- \* Organizovanje škole u prirodi



# Obezbeđivanje sredstava za konkretne aktivnosti

- \* Kreditne subvencije
- \* Apliciranje kod međunarodnih fondova

# Akteri

- \* Formalni akteri u procesu upravljanja područjem Vrmca su država i lokalne samouprave, ali i vlasnici posjeda
- \* Angažovanost vlasnika
- \* Pored države u procesu revitalizacije Vrmca, moraju biti uključeni vlasnici posjeda, NVO, škole, mediji

# Participacija građana-ki

- \* Neuvažavanje mišljenja građana-ki
- \* Isticanje ličnog interesa
- \* Loša komunikacija sa lokalnim samoupravama Tivta i Kotora
- \* Dva modela participacije:
- \* „Javne rasprave koje treba da se realizuju na zdravim osnovama i da okupljaju što više građana, a ne samo one koji imaju lični interes i čiji će predlozi biti procesuirani i razmatrani“
- \* Referendum za sva važna pitanja koja se tiču Vrmca

# Da li su resursi Vrmca upotrijebljeni na adekvatan način?

- \* Većina sagovornika je mišljenja da resursi Vrmca nijesu upotrijebljeni na adekvatan način, budući da *„Vrmac je devastirano područje sa malim brojem stanovnika što se da vidjeti prema stanju u kojem se nalazi ruinirana infrastruktura iz perioda austrougarske vladavine“*
- \* *Nemogućnost plasiranja domaćih proizvoda, npr. maslinovog ulja, jer „nema fabrike koja bi prerađivala i pakovala maslinovo ulje, a vlasnicima maslinjaka pojedinačno je ta vrsta djelatnosti nerentabilna, jer država uvozi maslinovo ulje i prodaje ga po veoma niskim cijenama“*- država treba da zaštiti svoj proizvod i da pomogne uz povoljne kredite vlasnicima da srede i održavaju svoje maslinjake

# Autentičnost Vrmca ili upliv investicija

- \* *„Prostor je jedan od najvećih resursa kojim raspolažemo i potrebno ga je brižljivo planirati i čuvati, ako ne zbog sebe, ono zbog generacija koje dolaze“*
- \* Dolazak investitora sagovornici ne odbijaju *a priori*, već samtraju da prvo treba definisati strategiju u čijoj će izradi učestvovati prije svega stručnjaci
- \* Strategijom će se odrediti u koje svrhe će se koristiti prostor Vrmca i kako treba da izgleda taj prostor
- \* Većina sagovornika smatra da je potrebno raditi na obnovi postojećeg grediteljskog nasljeđa, bez gradnje novih objekata Jedan dio sagovornika smatra da na Vrmcu treba postaviti mobilne objekte, ukoliko postojeći objekti ne bi mogli da zadovolje kapacitete, ali ne graditi objekte tvrde gradnje
- \* Dok manji broj sagovornika samtra da treba dozvoliti izgradnju 2-3 manja hostela, ali odrediti gornju granicu gradnje, meterijele od kojih će se objekti graditi i visinu spratnosti objekata

# Oživljavanje naselja na Vrmcu

- \* Za oživljavanje naselja na Vrmcu važno je obezbijediti put kojim bi se ostvarila komunikacija među selima, pri čemu treba definisati koje su to dionice do kojih se vozila mogu kretati. Kada je u pitanju kretanje vozila stavovi su podijeljeni:
  1. sagovornika smatra da treba napraviti rampe do koji bi se automobili i autobusi sa turistima mogli kretati
  2. smatraju da automobilima treba zabraniti pristup i organizovati prevoz na struju,
  3. treći dio smatra da samo vlasnicima posjeda treba dozvoliti da imaju pristup a automobila
- \* Bez postojanja komunikacije među selima i sela sa magistralom, ne može se planirati razvoj i ponovno naseljavanje ljudi na ovom prostoru *„Za kuće koje su veoma visoko pozicionirane neophodan je put ili alternativan način da se do njih dopremi materijal“*
- \* Oživljavanju ruralnih naselja može doprinijeti restauracija tvrđave i ostalih objekata u kojima bi se mogli organizovati koncerti, projekcije filmova, predstave, sastanci *„ (...) ne treba sve sastanke organizovati u salama lokalnih samouprava. Efekat razgovora o prostoru je najbolji u samom prostoru, jer ako se o Vrmcu razgovara u salama lokalnih samouprava, onda taj razgovor nema upečatljiv efekat“.*

# Preporuke

- \* Očuvati lokalitet Vrmca (prirodne i kulturne reusrse) kroz odgovorno donošenje planske dokumentacije u kojoj će stručnjaci imati prioritet i biti nezavisni od političkih i nepotističkih uticaja. Revitalizacija Vrmca mora da bude sinhronizovana sa razvojem gradova Tivta i Kotora „*Vrmac se ne smije posmatrati kao separisani dio*“.
- \* Rad na očuvanju lokaliteta područja Vrmca se ne smije svesti na volonterizam
- \* Kontinuirana edukacija o resursima kojima Vrmac raspolaže, ali i veća uključenost medija u informisanju građana

# Preporuke

- \* Unaprjeđenje saradnje između lokalnih samouprava i građana jer je za sada na veoma niskom stupnju – formiranje Odbora za Vrmac (predstavnici lokalnih samouprava, NVO, predstavnici različiti udruženja ili udruženje mjesnih zajednica). Ovaj odbor bi mogao da raspiše konkurs i pozove ljude da predlože svoje ideje, a zatim kroz projekte međunarodnih fondova i subvencije od strane države i lokalnih samouprava raditi na realizaciji konkretnih aktivnosti koje bi imale za cilj oživljavanje ovog područja
- \* Stroge kaznene mjere za ljude koji dovode u pitanje prirodne i kulturne resurse ovog područja
- \* Proglasiti Vrmac Parkom prirode i objasniti vlasnicima-cama koje bi benifite imali od paroglašavanja
- \* Uticati na povećanje kvantuma znanja o Vrmcu kod učenika kroz nastavne i vannastavne aktivnosti
- \* Organizovanje sastanaka i drugih aktivnosti na Vrmcu, kako bi se unaprijedila komunikacija sa ovim prostorom.





HVALA NA PAŽNJI !